

روزی که می‌توانست فراگیر باشد

روزی که برای یک مناسبت بین‌المللی در نظر گرفته شده بود اما در نهایت به عنوان یک روز ملی به تقویم راه پیدا کرد، هرچند برای نامگذاری‌اش اختلاف‌هایی وجود داشته است.

روزی که برای یک مناسبت بین‌المللی در نظر گرفته شده بود اما در نهایت به عنوان یک روز ملی به تقویم راه پیدا کرد، هرچند برای نامگذاری‌اش اختلاف‌هایی وجود داشته است.

به گزارش ایسنا، بیست‌سالگی می‌شود که روزی به نام روز قلم در چهاردهم تیرماه (از سال ۱۳۸۱) پس از تصویب شورای عالی انقلاب فرهنگی، در تقویم رسمی کشور جا خوش کرده است؛ فرصتی برای یادآوری منزلت و حرمت قلم و صاحبان آن است که عمر خود را برای ارتقای فرهنگ این مرز و بوم گذاشته‌اند. معمولاً هدف از نام‌گذاری روزهای خاص را معرفی و بزرگداشت ارزش‌ها و تحکیم پیوندهای ملی، دینی، فرهنگی، علمی، سیاسی، اقتصادی و اجتماعی در جامعه که منجر به نوعی همدلی، همکاری و مشارکت عمومی شود، می‌دانند اما «روز قلم» و جایگاه صاحبانش هنوز در میان مردم شناخته شده نیست. گاه افراد مشهور هم از معرفی سه اهل قلم عاجز مانده و آن‌ها را بیکار خطاب می‌کنند. البته گاه این روز برای صاحبان خود نیز شناخته است.

نزدیک به دو دهه است که دست کم در تقویم روزی برای اهل قلم وجود دارد، اما چرا شاهد نامهربانی‌هایی با صاحبان قلم هستیم؟ شاید پاسخ کمی روشن باشد؛ چندان توجهی برای معرفی و شناساندن و ارج نهادن اهل قلم در نظر گرفته نشده و اگر هم برنامه‌ای بوده، کم و محدود بوده و عامه جامعه را درگیر نکرده است. به نظر می‌رسد حداقل به مناسبت این روز می‌توان نگاهی به مشکلات و چالش‌های نویسندگان داشت اما روز قلم بیشتر روزی برای تبریک به اهل قلم آن هم در حد چند پیام شده است. مشکلات اهل قلم نه تنها در سایر روزهای سال بلکه در روز مخصوص خودشان هم نادیده گرفته می‌شود؛ مشکلاتی نظیر وضعیت اقتصادی، نبود کپی راییت، زمان بر بودن اعطای مجوز کتاب و گاه لغو مجوز و توقیف کتاب، شغل نشناختن نویسندگی، نداشتن بیمه، چاپ غیرقانونی کتاب‌های اهل قلم و قاچاق کتاب، و گاه خودی و ناخودی پنداشته شدن و... حال با پیشنهادکنندگان این روز درباره این که آیا با گذشت دو دهه این روز به اهداف خود نزدیک شده است یا نه؟ گفت و گویی داشته ایم:

پیشنهاد بین‌المللی که ملی شد

محمدرضا سرشار، نویسنده که از بنیان‌نامگذاری روزی به نام روز «قلم» است در گفت‌وگو با ایسنا درباره این که آیا با گذشت بیش از بیست سال از ثبت این روز به اهداف اولیه آن نزدیک شده ایم، می‌گوید: پیشنهاد اولیه روزی به نام روز قلم، یک پیشنهاد بین‌المللی بود. پیشنهاد شد تا در جهان اسلام، یعنی کشورهایی که اکثریت مردمانشان مسلمان هستند، روز مشترکی را در سال که مناسبتش هم یک مناسبت اسلامی فارغ از مذاهب و فرق باشد، برای روز قلم در نظر بگیرند. این پیشنهاد را ما دادیم تا روز قلم در سازمان کنفرانس اسلامی مطرح شود و سران کشورهای اسلامی چنین روزی را انتخاب و اعلام کنند و در این روز به خصوص در همه کشورهای اسلامی، مراسمی در تجلیل از قلم و کتابت و هرآنچه با قلم نوشته می‌شود، برگزار شود.

او ادامه می‌دهد: پیشنهاد ما این بود که مراسم اصلی این روز قلم، در هر کشوری که میزبان کنفرانس اسلامی باشد برگزار شود. در این مراسم برگزیدگان اهل قلم کشورهای اسلامی در کشور میزبان جمع شوند، باهم تبادل تجارب و اطلاعات کنند، احتمالاً مبادله کتاب برای ترجمه داشته باشند و این روز موجب ایجاد انس و الفت بیشتری بین اهالی قلم کشورهای اسلامی باشد و دل‌هایشان را بهم نزدیک‌تر کنند و بین آن‌ها آشنایی ایجاد شود و مراوداتشان رونق بگیرد و کارهایی از این دست.

سرشار سپس درباره روند نامگذاری روز قلم می‌گوید و می‌افزاید: آن زمان ایران رئیس سازمان کنفرانس اسلامی بود. ما پیشنهادمان را در یک نامه به رئیس جمهور وقت که طبق قاعده رئیس سازمان کنفرانس اسلامی هم محسوب می‌شد، دادیم و از او خواستیم از این فرصت پنج‌ساله‌ای که ایران به عنوان ریاست این سازمان دارد، استفاده کرده، چنین روزی را انتخاب و به ثبت برسانند. متأسفانه به هر دلیل، توجه لازم را به نامه نکردند. کسی هم برای ما توضیح نداد. فقط با یک واسطه، این را شنیدیم که رئیس جمهور وقت به وزیر ارشاد گفته بود، بررسی کنید چنین روزی در تقویم، تکراری نباشد. یعنی اگر لازم بود، چنین روزی را تصویب کنند. به این ترتیب، یک روز بین‌المللی، به یک روز ملی تبدیل شد. وزیر ارشاد هم ذیل یادداشت رئیس جمهور خطاب به رئیس شورای فرهنگ عمومی، دستور بررسی و احیاناً تعیین این روز را برای ثبت در تقویم کشور داد. شورای فرهنگ عمومی هم، روز ۱۴ تیر را به عنوان روز قلم انتخاب و اعلام کرد. با این همه، ما در همین حد نیز، که روز قلم به عنوان یک روز ملی باشد

خوشحال شدیم. هرچند این روز، می توانست، روز فراگیرتری باشد.

سرشار سپس بیان می کند: قرار شد همان فعالیت هایی که برای روز قلم در جهان اسلام پیشنهاد دادیم در روز ملی قلم در داخل کشور اتفاق بیفتد. یعنی در این روز مثلا درباره اهمیت قلم و کتابت و نگارش و جایگاه شاعر و نویسنده و پژوهشگر و مترجم و مقولاتی از این دست، در وسایل ارتباط جمعی، سخن گفته شود و مطلب نوشته شود، مصاحبه انجام شود و گزارش تهیه شود. درباره خود کتاب و وضعیت کتابخوانی و روش های ترویج آن مطلب تهیه شود. در طی این حدودا بیست و یک سال، این اتفاق ها کمابیش افتاده. رادیو و تلویزیون در شبکه های مختلف و خبرگزاری ها در سایت های خود و نشریات در صفحات ویژه شان، معمولا به مناسبت های این روز می پردازند.

مخالفت شبه روشنفکران با روز قلم!

او در ادامه می گوید: اما مقدم بر همه اینها، خود اهل قلم هم باید در این کار مشارکت کامل می کردند و نقشی به عهده می گرفتند. از این که اهالی قلم در تشکل های دیگر برای این روز چه کاری انجام دادند یا انجام می دهند، اطلاعی ندارم. اما انجمن قلم ایران مراسم احتمالی مهم ترین جایزه خود یعنی «قلم زرین» را در این روز، یعنی ۱۴ تیرماه برگزار می کند و در این روز خاص برگزیدگان خود را معرفی می کند و مورد تجلیل قرار می دهد.

این نویسنده با اشاره به اختلاف هایی که بر سر انتخاب این روز وجود دارد، خاطرنشان می کند: برخی تفرقه ها را در جناح شبه روشنفکری دیدم. یعنی همان عادتی که با هر چیزی که خودشان در تاسیس آن نقش نداشته باشند مخالفت کنند و از آن ایراد میگیرند و در واقع با دست خودشان، خود را از روزی که در آن قرار است خود و حرفه و آثارشان در مرکز توجه قرار بگیرند و به همین مناسبت، در باره خود و آثار و کارشان، حرف هایشان را بزنند، محروم می کنند. اما در مجموعه و در میان نسل اهل قلم انقلابی و متعهد، روز قلم روز مبارکی است و جدی گرفته شده و سعی می شود با زیبایی هرچه تمام تر، برگزار شود.

جاماندگان روز قلم!

او درباره این که چه اقدامی برای فراگیری این روز در طیف های مختلف انجام شده زیرا برخی از فعالیت هایی که در این روز انجام می شود را خود اهل قلم از آن بی اطلاع هستند، توضیح می دهد: عده ای که اشاره کردم، عده قلیلی هستند و در برابر طیف وسیعی که این روز را می شناسند، عدد قابل توجهی نیستند. هرچند اگر همان عده قلیل نیز به این جریان می پیوستند و از مزایای آن بهره می بردند، در این روز، اتفاقات به مراتب بهتری می افتاد. این ها کارهایی دونه شان اهل قلم است که با این بهانه های کودکانه، گروهی کوچک، بر طبل تفرقه بکوبند، و خود را از این رویداد ملی کنار بکشند. به این افراد می توان گفت، مقداری افق نگاهشان را وسعت ببخشند. مهم نیست که این روز را چه کسی یا مجموعه ای پیشنهاد داده، مهم این است که این، یک روز مهم در تقویم ما و یک فرصت مناسب است تا یک بار دیگر اهالی قلم و کتاب و کتابت و نگارش و ترجمه و پژوهش، در مرکز توجه جامعه، اعم از توده مردم و اهالی ادبیات و دولتمردان قرار بگیرد. به هر حال، همه باید کمک کنند تا این روز با شکوه بیشتری برگزار شود. این روز مانند قطاری است که راه افتاده و پیش می رود. اگر کسی از آن پیاده شود، خودش جا می ماند، باعث توقف قطار نمی شود. همه اهل قلم متعلق به هر طیف فکری که باشند، باید خوشحال شوند که چنین روزی هست و هرکسی سعی کند بهره خود را از آن ببرد.

سرشار درباره انتقاداتی که بعضا درباره نپرداختن به موضوعات مهم اهل قلم چون ممیزی و وضعیت نشر و حق تألیف و... وجود دارد، می گوید: هرکسی هر حرفی در این زمینه دارد، بیان کند. الحمدلله در کشور ما به خصوص با وجود فضای مجازی، که در آن، اغلب چارچوب های قانونی بیان، رعایت نمی شود و بسیاری از خطوط قرمز را پشت سر می گذارند، دیگر بحث راجع به ممیزی و شمارگان کتاب، در این فضا، بحث مهمی نیست که نشود آن را مطرح کرد. همچنان که در طول سال و به مناسبت و بی مناسبت، بارها و بارها مطرح می شوند.

نمی توانیم به صورت مطلق اظهارنظر کنیم

محسن پرویز، نویسنده و رئیس انجمن قلم نیز به ایسنا می گوید: به نظرم مواردی از این دست، یعنی تعیین این که ما اهمیت می دهیم یا نمی دهیم و مسائلی از این دست، نسبی است و نمی شود به صورت مطلق اظهار نظر کرد. آنچه در پیشنهاد اولیه انجمن قلم وجود داشت، به رئیس وقت سازمان کنفرانس اسلامی، پیشنهاد شد روزی به نام «روز قلم» در جهان اسلام نام گذاری شود. در واقع هدف فراتر از ایران بود، هدف این بود که بتوانیم نویسندگانی را که در جغرافیای کشورهای اسلامی هستند در یک روزکنار هم بنشانیم تا دغدغه های مشترک شان مطرح و تلاش شود از پتانسیل جمعی نویسندگان جهان اسلام برای

تعالی حوزه قلم و محتوای آن چیزهایی که نوشته و به مخاطبان ارائه می شود، استفاده شود.

او می افزاید: رئیس جمهور وقت که رئیس سازمان کنفرانس اسلامی بود، موضوع را به وزارت ارشاد ارجاع داد و وزارت ارشاد هم به دبیرخانه فرهنگ عمومی و نهایتاً روز قلم در جمهوری اسلامی به تصویب رسید. این هم امر مبارکی بود زیرا در تقویم روزی به نام روز قلم نداشتیم. اگر یک روز به موضوعی تخصیص پیدا کند، در واقع بالقوه شرایط پرداختن به آن موضوع و شاغلین آن حوزه فراهم می شود اما این که از این امر چقدر استفاده کنیم و چقدر به آن بپردازیم، در درجه ثانی قرار می گیرد. آن چه مهم است این است که فضایی برای پرداختن به قلم و اهالی قلم فراهم شده است.

این نویسنده و رئیس انجمن قلم سپس بیان می کند: در سنوات گذشته از سوی مراکز دولتی و نهادهای عمومی و خصوصی، برنامه هایی برای روز قلم برگزار شده است. در واقع توجهی به سمت و سوی اهالی قلم و شاعران و نویسندگان در این روز صورت گرفته که خود مغتنم است و اگر این روز را نداشتیم، همین مقدار هم پرداخته نمی شد. معمولاً وزاری ارشاد در دوره های مختلف در این روز و حول و حوش آن جلساتی با اهل قلم دارند و دغدغه های اهل قلم مطرح می شود. این دیدارهای نزدیک می تواند زمینه ساز تعامل مثبت شود و به برطرف شدن برخی از مشکلات و آشنا شدن مسئولان دولتی با مسائل و معضلاتی در این حوزه وجود دارد، کمک کند. انجمن قلم هم به صورت سالانه به استثنای یک سال به دلیل مشکلاتی جشنواره «قلم زرین» برگزار نشد، اقدام به برگزاری اختتامیه این جشنواره می کند و آثار برگزیده سال قبل در حوزه داستان بزرگسال، شعر بزرگسال، نقد و پژوهش ادبی و داستان کودک و شعر کودک را معرفی می کند و مورد تقدیر قرار می دهد.